

Ludmiła Lach-Bartlik

Ks. dr Ludwik Wrzoł – biblista i patrolog

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 43/1, 155-161

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

LUDMIŁA LACH-BARTLIK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

KS. DR LUDWIK WRZOŁ – BIBLISTA I PATROLOG

Ks. Ludwik Wrzoł¹ urodził się 27 grudnia 1881 r. w Zabrzegu. Pochodził z wielodzietnej rodziny chłopskiej. Ukończył dwie klasy szkoły podstawowej w Zabrzegu, tam jednym z jego nauczycieli był Józef Londzin, ojciec ks. Józefa Londzina – działacza społecznego i politycznego na Śląsku Cieszyńskim. W latach 1892-1900 uczęszczał do niemieckiego gimnazjum w Bielsku. Był uczniem bardzo dobrym, jak podaje Józef Wrzoł, posiadał wybitne zdolności w filologii i matematyce² – informacja trochę niespójna, gdyż Arkadiusz Nocoń obok matematyki wymienia filozofię, a nie filologię³. W Bielsku należał do tajnej organizacji studenckiej „Jedność”, pielęgnującej „ducha polskiego”. Egzamin dojrzałości zdał z wyróżnieniem 28 czerwca 1900 r.

W latach 1900-1904 Ludwik Wrzoł odbył studia filozoficzno-teologiczne w seminarium w Widnawie. Poziom nauczania w widnawskim seminarium był wysoki, wykłady dla kleryków wszystkich nacji (niemieckiej, czeskiej i polskiej) odbywały się po niemiecku i po łacinie. Polscy klerycy w Widnawie spotykali się w ramach „Koła Teologów Polskich”, by dyskutować na tematy teologiczne, ale także pielęgnować i rozpowszechniać polską historię i literaturę. Do swojej dyspozycji mieli również polską bibliotekę. Ludwik Wrzoł w latach 1902-1904 był przewodniczącym „Koła Teologów” oraz bibliotekarzem⁴. Studia teologiczne trwały 4 lata, każdy rok kończył się egzaminem – pierwszy egzaminem z języka hebrajskiego, następnie po każdym roku egzaminem z teologii. Ludwik Wrzoł już w czasie studiów seminaryjnych napisał swoją przyszłą rozprawę doktorską *Konstantins des Grossen persönliche Stellung zum Christentum*, za którą otrzymał nagrodę w wysokości 100 florenów austriackich.

¹ Informacje biograficzne o ks. Ludwiku Wrzole zebrane i podane za: H. Kołodziej, *Ks. dr Ludwik Wrzoł. Szkic biograficzny*, Kraków 1965 (maszynopis Biblioteka WTL w Katowicach); J. Mandziuk, *Wrzoł Ludwik*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, red. L. Grzebień, t. 7, Warszawa 1983, s. 453-455; F. Maroń, *Nekrolog*, *Wiadomości Diecezjalne* 1-4 (1970), s. 57-58; A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł (1881-1940), pedagog, tłumacz, męczennik z Gusen*, *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 38,2 (2005), s. 464-470; J. Pater, *Wrzoł Ludwik*, w: *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, red. M. Pater, Katowice 1996, s. 474-475; J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny. Ród Wrzołów z Zabrzega, Czechowice-Dziedzice* 1994; *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej: 1922-2008*, red. J. Myszor, Katowice 2009, s. 458-459; *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, red. J. Golec, S. Bojda, Cieszyn 1993, s. 263-264.

² Por. J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 32.

³ Por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł...*, s. 465.

⁴ Por. J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 36-38; A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł...*, s. 465; E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule und das Priesterseminar zu Weidenau, Königstein* 1993, s. 155.

Święcenia prezbiteratu otrzymał 26 lipca 1904 r. z rąk ks. kardynała Georga Koppa. Po przyjęciu sakramentu święceń ks. Ludwik Wrzoł został wikarym w parafii w Widnawie, następnie w latach 1905-1907 był prefektem w widnawskim konwikcie chłopięcym. Od 18 stycznia 1908 r. był katechetą w szkołach ludowych w Bielsku⁵, gdzie został karnie przeniesiony za poparcie kandydata chrześcijańsko-socjalnego w wyborach do parlamentu austriackiego⁶.

W 1908 r. ks. Ludwik Wrzoł został wysłany do Wiednia, gdzie po dwóch latach studiów uzyskał doktorat (1910 r.)⁷. Kwestię problematyczną stanowi dyscyplina naukowa z jakiej doktoryzował się ks. Wrzoł. Jedni autorzy wspominają, iż uzyskał doktorat z teologii⁸, natomiast u innych można przeczytać, iż ks. Ludwik Wrzoł, za namową biskupa, zgłosił się na dalsze studia (po Widnawie) do Instytutu Biblijnego w Wiedniu i po uzyskaniu 19 listopada 1910 r. doktoratu z biblistyki został wykładowcą w Seminarium w Widnawie⁹. Wzmiankę o doktoracie Wrzoła z zakresu biblistyki można także znaleźć w biogramie Wrzoła w *Słowniku biograficznym ziemi cieszyńskiej*.

W aktach osobowych ks. Wrzoła¹⁰ (AAKat, AP 943) znajduje się Świadeztwo¹¹ potwierdzające uzyskanie przez Ludwika Wrzoła, kapłana diecezji wrocławskiej, stopnia doktora teologii (*Doctor Sanctae Theologiae*), wykaz przedmiotów, na które uczęszczał w czasie studiów w Wiedniu oraz informacja, iż ks. Wrzoł ukończył studia 19 listopada 1910 r., wnosząc dwie dysertacje mniejsze: *Nikels Abhandlung über den Geschichtlichen Charakter von Gen. 1-3 i Vorstudien*

⁵ Informację tę podaje F. Maroń, natomiast według J. Patera ks. Wrzoł został katechetą w szkole podstawowej i średniej od 1 października 1907 r., por. F. Maroń, *Nekrolog*, s. 57-58; J. Pater, *Wrzoł Ludwik*, s. 474-475.

⁶ Por. J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 37.

⁷ Taką informację zgodnie podają F. Maroń, J. Mandziuk, J. Pater, H. Kołodziej, J. Wrzoł, A. Nocoń, E. Kleineidam oraz autor biogramu Ludwika Wrzoła w *Słowniku biograficznym duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej*. Wyjątek stanowi data obrony doktoratu przez Ludwika Wrzoła - 1919 r. - podana przez autora noty biograficznej w *Słowniku biograficznym ziemi cieszyńskiej*.

⁸ J. Mandziuk i J. Pater wymieniają w bibliografii akta personalne ks. Ludwika Wrzoła, powołując się na Archiwum Archidiecezji Katowickiej, por. J. Mandziuk, *Wrzoł Ludwik*, s. 455; J. Pater, *Wrzoł Ludwik*, s. 475 (Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach [dalej: AAKat], akta pers. sygn. PW 41). Przy czym akta o takiej sygnaturze nie znajdują się w Archiwum Archidiecezjalnym, najprawdopodobniej jest to sygnatura kancelaryjna.

⁹ F. Maroń, a za nim autor biogramu w *Słowniku biograficznym duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej* również powołuje się na akta personalne ks. Ludwika Wrzoła z Archiwum Archidiecezji Katowickiej, por. AAKat, akta personalne, sygn. AP 943.

¹⁰ Akta personalne ks. Wrzoła znajdują się w dwóch archiwach archidiecezjalnych, wrocławskim i katowickim, przy czym, jak zauważa F. Maroń, ze względu na pełnione przez ks. Wrzoła funkcje w diecezji wrocławskiej (m.in. rektor seminarium w Widnawie) większość dokumentów pozostała we Wrocławiu.

¹¹ „Testimonium. Nos infra scripti tenore praesentium testamur, Rev. Dominum Wrzoł Lodovicum, diocensis vratislaviensis presbyterum inde a die 3 Octobris 1909 usque ad diem 30 Junii 1910 alumn c. et r. sublimioris presbyterorum educationis ad St. Augustinum Vindobonae fuisse. Quo tempore studio S. Theologiae examina cum diligentia vacavit; in c. r. scientiarum Universitate praelectiones ex sublimiori N. Testameni exegesi, de historia philosophiae, de palaeographia et de theologia mystica excepit; exercitiis in seminario apologetico et in seminario philosophico operam dedit et tentamen rigorosum e studio biblico cum applausum subiit atque in gradum Doctoris S. Theologiae promotus est. Praeterea exaravit duas dissertationes minores. His junxit mores sacerdote dignissimos et accuratissimam statutorum observationem, ita ut a nobis quam plurimum commendari mereatur. Vienne, die 19 Novembris 1910”.

zur *Psychologie Cassianus* oraz zdając egzamin *rigorosum* z biblistyki. Zatem po lekturze akt personalnych można stwierdzić, iż ks. Ludwik Wrzoł otrzymał stopień naukowy doktora teologii w zakresie biblistyki.

O doktoracie ks. Wrzoła na fakultecie teologicznym Uniwersytetu Wiedeńskiego piszą także Arkadiusz Nocoń oraz Józef Wrzoł, który podaje, iż jego brat – Ludwik – jako dysertację wniósł rozprawę z historii Kościoła, napisaną już w czasie studiów teologicznych w Widnawie¹².

W Wiedniu ks. Wrzoł mieszkał w *Frintaneum* – w wyższym zakładzie naukowym dla świeckich księży wszystkich diecezji monarchii austriackiej. Jak podają Erich Kleineidam¹³ oraz Józef Pater, ks. Ludwik Wrzoł w czasie studiów słuchał wykładów prof. Seipela¹⁴ – kapłana, polityka, działacza Partii Chrześcijańsko-Społecznej, późniejszego kanclerza Austrii i ministra spraw zagranicznych.

Po zakończeniu studiów w Wiedniu ks. Wrzoł powrócił do Widnawy i objął katedrę filozofii z tytułem profesora w seminarium duchownym w Widnawie, mianowany na to stanowisko przez kardynała Koppa 1 października 1910 r.¹⁵

Struktura studiów w Widnawie podobna była do struktury studiów seminarium wrocławskiego. W ciągu dwóch pierwszych lat wszyscy klerycy obowiązkowo uczęszczali na wykłady ze wstępu do filozofii, z historii filozofii, logiki, metafizyki, teodycei, etyki i psychologii. Ks. dr. Ludwik Wrzoł, na co zwraca uwagę większość cytowanych autorów, był profesorem bardzo wymagającym. Jego gruntowne, niemal wszechstronne wykształcenie (filologiczne, filozoficzno-teologiczne, historyczne i biblijne) pozwoliło mu wykładać różne przedmioty. Erich Kleineidam podaje, iż ks. Wrzoł specjalizował się w apologetyce i w historii Kościoła wraz z patrologią, znał hebrajski i inne orientalne języki, zajmował się egzegezą Starego i Nowego Testamentu¹⁶.

¹² Por. J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 37; A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł...*, s. 465. Jeszcze inne informacje podaje H. Kołodziej. W jego pracy czytamy, iż ks. Ludwik Wrzoł wyjechał na studia do Wiednia 30 września 1908 r., studiował teologię na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wiedeńskiego, doktoryzował się w 1910 r. z zakresu filozofii, przedkładając dwie dysertacje mniejsze. H. Kołodziej powołuje się na Akta personalne ks. Wrzoła, podając zapis: Akta personalne - Kuria Biskupia X W. 14. Przy czym będą to najprawdopodobniej akta znajdujące się w katowickim archiwum - AP 943 (*Repertorium litt. W. No 14, Vol I, Akten des Fürstbischöfl. General = Vicariat zu Teschen*), por. H. Kołodziej, *Ks. dr Ludwik Wrzoł...*, s. 17.

¹³ Por. J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 37; J. Pater, *Wrzoł Ludwik...*, s. 474-475; „Późniejszy kanclerz federalny Seipel był na Uniwersytecie Wiedeńskim jednym z profesorów Wrzoła” - por. E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule...*, s. 132.

¹⁴ Wspomniany przez J. Patera i E. Kleineidama Seipel to zapewne Ignaz Seipel (1876-1932) - teolog, ksiądz katolicki, działacz Austriackiej Partii Chrześcijańsko-Społecznej, kanclerz Austrii (w latach 1922-1924 oraz 1926-1929) oraz minister spraw zagranicznych w rządzie Carla Vaugoina. W 1903 r. obronił doktorat z teologii, habilitował się w 1907 r., od 1909 r. był wykładowcą teologii moralnej, początkowo w Salzburgu, a od 1917 r. w Wiedniu. Por. *Seipel Ignaz w: Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950*, red. H. Grössing, t. 12, Wien 2003-2007, s. 142-143, [online] adres: http://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Seipel_Ignaz_1876_1932.xml [dostęp: 4.01.2010]; *Österreich Lexikon*, red. J. Lehner, Wien 1995, [online] adres: <http://www.aeiou.at/aeiou.encycloped.s/s513761.htm> [dostęp: 4.01.2010], dostęp za: http://pl.wikipedia.org/wiki/Ignaz_Seipel [dostęp: 4.01.2010].

¹⁵ Por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł...*, s. 465; J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 47; E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule...*, s. 155. Ks. Wrzoł posiadał stopień naukowy doktora, tytuł „profesor” podawany za: E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule...*

¹⁶ Por. E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule...*, s. 165.

Podobne informacje podaje Paweł Szymkowicz¹⁷ w artykułach: *Polscy wykładowcy Wyższego Seminarium Duchownego w Vidnavie*¹⁸ oraz *Polacy w Wyższym Seminarium Duchownym w Vidnavie*¹⁹. Ks. Wrzół przez ponad 25 lat uczył w widnawskim seminarium najróżniejszych dyscyplin: liturgii, katechezy, etyki, dogmatyki, apologetyki oraz języka hebrajskiego. W późniejszym natomiast okresie, kiedy został rektorem, prowadził wykłady wyłącznie z filozofii. Był uważany za jednego z najlepszych znawców filozofii Immanuela Kanta²⁰.

Ks. Wrzół przez całe życie czuł silny związek z Polską. Gdy w 1920 r. Widnawa znalazła się w granicach Czechosłowacji chciał opuścić Widnawę i powrócić do Polski²¹. Franciszek Maroń, a za nim autor biogramu w *Słowniku biograficznym duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej* podaje, iż Wrzół pragnął objąć posadę wykładowcy filozofii na Uniwersytecie Warszawskim. Dlatego 8 marca 1920 r. poprosił kard. Adolfa Bertrama o pozwolenie na opuszczenie Widnawy. Kardynał Bertram, nie chcąc tracić doskonałego wykładowcy, tłumacza i pedagoga, nie wyraził zgody na prośbę ks. Wrzoła. Ponieważ ks. Wrzół biegle władał zarówno językiem niemieckim jak i polskim, kard. Bertram polecił mu dodatkowo tłumaczenie swoich listów pasterskich na język polski²².

Kolejną szansą na powrót ks. Wrzoła do Polski było erygowanie diecezji katowickiej (28 października 1925 r.). Pierwszy biskup katowicki, ks. August Hlond, planował utworzyć w Katowicach seminarium i zamierzał sprowadzić ks. dr. Ludwika Wrzoła do nowo powstałej diecezji. Jednak rozmowy w tej kwestii zakończyły się wraz z podjęciem decyzji o utworzeniu śląskiego seminarium w Krakowie²³.

Gdy w grudniu 1932 roku niespodziewanie zmarł dr Józef Fischer, rektor seminarium w Widnawie, a zarazem profesor egzegezy Nowego Testamentu i homiletyki, kard. Bertram wyznaczył na stanowisko rektora seminarium prof. Wrzoła, natomiast profesorem egzegezy Nowego Testamentu i homiletyki został młody doktor R. Otto²⁴. Jak podaje ks. Józef Pater, ks. Ludwik Wrzół pełnił funkcję rektora seminarium od 1 stycznia 1933 r. do roku 1938. Obowiązki rektora zmusiły ks. Wrzoła do ograniczenia działalności naukowo-dydaktycznej, zajął się więc wyłącznie filozofią²⁵.

W 1938 r., z chwilą włączenia Zachodniego Śląska Cieszyńskiego do Rzeszy Niemieckiej, ks. Wrzół zrezygnował z pełnienia funkcji rektora seminarium w Widnawie i za zgodą kard. Bertrama przeniósł się do Cieszyna, do diecezji katowickiej, gdzie do wybuchu II wojny światowej pełnił funkcję katechety w Państwowym Gimnazjum Klasycznym²⁶. W tym czasie na teren Zaolzia, oprócz

¹⁷ Paweł Szymkowicz – historyk specjalizujący się w stosunkach polsko-czeskich, pracownik Instytutu Historii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nysie.

¹⁸ Por. P. Szymkowicz, *Polscy wykładowcy Wyższego Seminarium Duchownego w Vidnavie* [online] adres: <http://www.glucholazy.info/artykuly/seminarium-vidnava.php> [dostęp: 4.01.2010].

¹⁹ Por. P. Szymkowicz, *Polacy w Wyższym Seminarium Duchownym w Vidnavie* [online] adres: <http://www.glucholazy.info/artykuly/seminarium-duchowne-w-vidnavie.php> [dostęp: 4.01.2010].

²⁰ Por. tamże.

²¹ Por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzół...*, s. 465.

²² Por. tamże; J. Wrzół, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 42.

²³ Por. J. Wrzół, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 38.

²⁴ Por. E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule...*, s. 161.

²⁵ Por. tamże, s. 162; P. Szymkowicz, *Polacy w Wyższym Seminarium...*; tenże, *Polscy wykładowcy...*

²⁶ Por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzół...*, s. 469; J. Wrzół, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 39; J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 453-455; *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji*

ks. Ludwika Wrzoła, przybyło jeszcze siedemnastu innych polskich duchownych²⁷. Nowym rektorem seminarium w Widnawie został dr Pavel Kirchner (1938-1945), natomiast na stanowisko profesora filozofii kard. Bertram mianował dr. Ericha Kleineidama²⁸.

Po wybuchu wojny przez kilka tygodni ks. Wrzół zastępował proboszcza w Kończycach Wielkich, w październiku 1939 r. Katowicka Kuria Diecezjalna powierzyła mu administrację parafii w Ligocie Bielskiej²⁹. 12 maja 1940 r. został aresztowany przez gestapo pod zarzutem prowadzenia polityki antyniemieckiej. Józef Wrzół pisze, iż: „nie przypadł do gustu nasadzonemu przez okupanta burmistrzowi Waschitz”³⁰. Więziony był najpierw w Bielsku i Cieszynie, przewieziony do obozu w Dachau z numerem obozowym 12368³¹, następnie do Mauthausen-Gusen, gdzie pracował w kamieniołomach. Tam też zmarł 30 września 1940 r.

Warte wspomnienia są godności i urzędy piastowane przez ks. dr. Ludwika Wrzoła. W 1922 r. został egzaminatorem prosynodalnym, promotorem sprawiedliwości i obrońcą węzła małżeńskiego. Ponadto pełnił funkcję cenzora ksiąg religijnych, był inspektorem nauczania religijnego w polskich szkołach średnich oraz członkiem *Consilium Vigilantiae*. W 1932(3) r. otrzymał godność prałata, a w 1937 papieskiego prałata domowego³².

Na podstawie zebranych materiałów trudno jednoznacznie określić specjalizację naukową ks. dr. Ludwika Wrzoła. Większość autorów zaprezentowanych publikacji zalicza go przede wszystkim do grona filozofów. Józef Mandziuk nazywa go „filozofem, popularyzatorem teologii i tłumaczem”³³. Podaje w miarę kompletną bibliografię ks. Wrzoła z uwzględnieniem artykułów popularnonaukowych oraz licznych recenzji, publikowanych w „Schlesisches Pastoralblatt”³⁴. Wiele tytułów spośród recenzowanych prac mieści się w zakresie filozofii³⁵. W pamięć widnawskich kleryków wpisał się jako rektor, ale i profesor filozofii, dla stanowiska wykładowcy filozofii na Uniwersytecie Warszawskim chciał opuścić Widnawę.

katowickiej; Franciszek Maroń pisze natomiast, iż „Po zajęciu Czechosłowacji przez Hitlera musiał uchodzić i schronić się w polskim Cieszynie, gdzie jako profesor znalazł zajęcie w gimnazjum”, por. F. Maroń, *Nekrolog*, s. 58.

²⁷ Por. J. Myszor, *Historia diecezji katowickiej*, Katowice 1999, s. 252.

²⁸ Por. E. Kleineidam, *Die Philosophisch-Theologische Hochschule...*, s. 146.

²⁹ Por. J. Wrzół, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 27; J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 453-455.

³⁰ Por. J. Wrzół, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 39.

³¹ Por. J. Pater, *Wrzół Ludwik*, s. 474-475; F. Maroń, *Nekrolog*, s. 57-58; J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 453-455; *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską*, red. W. Jacewicz, J. Woś, t. 3, Warszawa 1977, s. 213-214.

³² Por. J. Pater, *Wrzół Ludwik*, s. 474-475; *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej*; J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 453-455.

³³ Por. J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 453-455.

³⁴ Bibliografia prac Ludwika Wrzoła por. J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 454-455.

³⁵ Recenzje prac: M. Ettlinger, *Geschichte der Philosophie*, J. Feldmann, *Sammlung philosophischer Lesestoffe*, J. Feldmann, *Schule der Philosophie*, K. Frick, *Logica*, J. Genser, *Auf dem Kampffelde der Logik*, J. Hontheim, *Teodicea*, J. Hessen, *Die Religionsphilosophie des Neukantianismus*, D. Świtalski, *Kant und der Katholizismus*, W. König, *Zurück zu Thomas von Aquin*, P. Fleig, *Die hermeneutischen Grundsätze des Thomas von Aquin*, J. Gredt, *Elementa philosophiae aristotelico-tomisticae*, E. Rolfes, *Die Gottesbeweise bei Thomas von Aquin und Aristoteles*. Pełny zapis bibliograficzny por. tamże.

Ks. Jerzy Pluta, analizując wkład śląskich duchownych w nauki teologiczne, przyporządkował ks. Ludwika Wrzoła do historii Kościoła³⁶, ze względu na temat i tytuł jego rozprawy doktorskiej. Także Erich Kleineidam podaje, iż ks. Wrzół, poza filozofią, wykładał w seminarium w Widnawie historię Kościoła i apologetykę oraz patrologię. Jego zainteresowanie historią potwierdzają również ks. Arkadiusz Nocoń i ks. Józef Wrzół.

Po raz drugi nazwisko ks. Ludwika Wrzoła pojawia się w artykule ks. Jerzego Pluty w dziale V: patrologia³⁷. W czasie pobytu w Widnawie ks. Wrzół utrzymywał kontakt z uczonymi z Poznania i osobiście zaangażował się w wydawanie Pism Ojców Kościoła. W 1928 r. wydał w serii *Collectiones Patrum* tłumaczenie Jana Kasjana³⁸. Przekładu Kasjana dokonał z języka łacińskiego, na podstawie wydania krytycznego M. Petscheniga, w wiedeńskim *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinum*³⁹. Tłumaczenie przejrzeni pod względem językowym o. Jacek Woroniecki w Lublinie, prof. Ludwik Jasek w Cieszynie i ks. kanonik dr Jan Korzonkiewicz w Krakowie⁴⁰. W tej samej serii miało ukazać się drugie dzieło Wrzoła – tłumaczenie *De institutis coenobiorum* Jana Kasjana, niestety praca nie została wydana z powodu wybuchu II wojny światowej⁴¹. Arkadiusz Nocoń zwraca również uwagę na dwa artykuły ks. Wrzoła poświęcone Janowi Kasjanowi: *Die Psychologie des Johannes Cassianus* oraz *Die Hauptsündenlehre des Johannes Cassianus und ihre historischen Quellen* opublikowane w „Divus Thomas”⁴².

W niektórych źródłach, jak już zostało wspomniane, możemy przeczytać o doktoracie Wrzoła z zakresu biblistyki. Znał hebrajski, języki orientalne, łacinę, wykładał egzegezę Starego i Nowego Testamentu. Ponadto Rudolf Tomanek, autor dzieła *Lekcje i Ewangelje. Perykopy na każdy dzień roku liturgicznego*, podając we wstępie źródło przekładów Pisma Świętego zaznacza, iż przekładu perykop dokonał sam przy pomocy kilku kapłanów biblistów i polonistów – w szczególności ks. dr. Ludwika Wrzoła, „profesora teologii w diecezjalnym Zakładzie Teologicznym w Widnawie”⁴³.

Dorobek naukowy ks. dr. Ludwika Wrzoła jest skromny⁴⁴. Wydał drukiem swoją rozprawę doktorską *Konstantins des Grossen persönliche Stellung zum*

³⁶ „Dr teologii, teologię studiował w Seminarium Duchownym w Widnawie. Był profesorem filozofii i rektorem seminarium” – por. J. Pluta, *Wkład duchowieństwa pochodzącego ze Śląska Górnego i Cieszyńskiego w nauki teologiczne*, Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 8 (1975), s. 229.

³⁷ Por. tamże, s. 233.

³⁸ L. Wrzół, *Jan Kasjan. Rozmów dwadzieścia cztery*, w: *Pisma Ojców Kościoła*, t. 6/7, Poznań 1928-1929, por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzół...*, s. 466.

³⁹ Por. L. Wrzół, *Przedmowa*, w: *Jan Kasjan. Rozmów dwadzieścia cztery*; A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzół...*, s. 468.

⁴⁰ Por. L. Wrzół, *Przedmowa*, w: *Jan Kasjan. Rozmów dwadzieścia cztery*.

⁴¹ Por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzół...*, s. 469.

⁴² Pełny zapis bibliograficzny por. A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzół...*, s. 466, przypis 3.

⁴³ Por. R. Tomanek, *Słowo wstępne*, w: *Lekcje i ewangelie. Perykopy na każdy dzień roku kościelnego*, Cieszyn 1930, s. VII.

⁴⁴ Pełny wykaz prac L. Wrzoła oraz zapis bibliograficzny por. J. Mandziuk, *Wrzół Ludwik*, s. 452-455; J. Wrzół, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 41-42; J. Londzin, *Uzupełnienia do „Bibliografii druków polskich w Księstwie Cieszyńskim od roku 1716 do 1904”*, jako też

*Christentum*⁴⁵, jest autorem dwóch publikacji w formie książkowej: *O Opatrzności Bożej* oraz *Prawda o „wiedzy tajemnej”*⁴⁶, autorem kilku artykułów o charakterze społeczno-politycznym zamieszczonych w: „Gwiazdce Cieszyńskiej”⁴⁷, „Gazecie Kościelnej”⁴⁸ oraz „Schlesisches Pastoralblatt”⁴⁹, kilku artykułów o charakterze popularnonaukowym w czasopismach: „Miesięcznik Katechetyczno Wychowawczy”⁵⁰, „Przegląd Powszechny”⁵¹, „Przyjaciel Młodzieży”⁵² oraz dwóch znaczących artykułów naukowych w „Divus Thomas”⁵³.

Przedstawiony biogram naukowy pozwala uznać ks. dr. Ludwika Wrzoła za człowieka o ponadprzeciętnej wiedzy i wielkich zdolnościach naukowych. Udział w różnych dziedzinach teologii, jednak jego działalność miała raczej charakter pedagogiczno-dydaktyczny – wykladał wiele, niż ściśle naukowy – mało publikował.

bibliografia nowszych druków aż do roku 1922, cz. 2, Cieszyn 1923, s. 17, [online] adres: <http://www.sbc.org.pl/dlibra/doccontent?id=11045&dirids=1> [dostęp: 4.01.2010].

⁴⁵ L. Wrzoł, *Konstantins des Grossen persönliche Stellung zum Christentum*, w: Weidenauer Studien, Heft I, Weidenau 1906, s. 227-269. Informacja podana za: J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny...*, s. 38 oraz A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł...*, s. 465.

⁴⁶ L. Wrzoł, *O Opatrzności Bożej*, wyd. 1, Cieszyn 1918, ss. 190, wyd. 2 poprawione, Cieszyn 1919, ss. 245; L. Wrzoł, *Prawda o „wiedzy tajemnej”*, Cieszyn 1922, ss. 48, za: J. Londzin, *Uzupełnienia...*, s. 17.

⁴⁷ *Garść wrażeń ze zjazdu katolików w Królewskiej Hucie* (1923). Informacje podane w przypisach od 44 do 49 za: J. Mandziuk, *Wrzoł Ludwik*, s. 452-455.

⁴⁸ *Proces między Kościołem i rządem czeskim o zniesienie seminarium duchownego w Widnawie* (1923), *Z czeskiego „Kościoła narodowego”* (1923).

⁴⁹ *Religionslose Sittlichkeit* (1924); *Zum Kampf um den Religionsunterricht im tschechischen Staate* (1924); *Die „neukatholische“ Kirche. Eine tragikomische Episode in der Geschichte der tschechoslowakischen Sekte* (1929).

⁵⁰ *Początki historii nauki o siedmiu grzechach głównych* (Lwów 1919, 1920), *Egzorty rekolekcyjne* (Lwów 1917).

⁵¹ *Ks. Grzegorz Mendel* (1924); *Stosunki wyznaniowe w republice czeskosłowackiej* (1924); *Teoria względności a eksperyment Michelsona* (1926); *Ustrój elektroniczny materii według przypuszczeń dzisiejszej wiedzy przyrodniczej* (1921).

⁵² *Szereg pytań o „wiedzy tajemnej”* (1931).

⁵³ *Die Psychologie des Johannes Cassianus* oraz *Die Hauptsündenlehre des Johannes Cassianus und ihre historischen Quellen* za: A. Nocoń, *Ks. Ludwik Wrzoł...*, s. 466.